

N:o 18.

Ank. till Riksd. kansli den 1 maj 1900, kl. 1 e. m.

*Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5,
i anledning af herr E. Wavrinskys motion om skrif-
velse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning,
huru arbetsanvisningen bör ordnas m. m.*

Uti en inom Andra Kammaren af herr *E. Wavrinsky* väckt motion hemställer denne, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning, huru arbetsanvisningen efter våra förhållanden bäst bör ordnas, uppmuntra till de initiativ, som af denna utredning kunna föranledas, och till Riksdagen inkomma med de framställningar till frågans utveckling, som häraf kunna påkallas».

Till stöd för denna sin hemställan anför motionären:

»Med den allmänna frigörelsen inom näringslagstiftningen och den dermed uppkomna ohejdade konkurrensen samt bolagsväsendets väldiga utveckling har följt ett ofantligt uppsving på handelns och industriens alla områden, men också en genomgående rubbning i det gamla patriarkaliska förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare. Löst från de

skråmessiga, men ordnade förhållandena, blef arbetaren beröfvad det stöd, han fordom kunde göra räkning på af sin husbonde under brydsamma omständigheter, blef han hänvisad uteslutande till sin egen omtanke och sin arbetskraft, hvilken mer och mer betraktas som en handelsvara. För att vinna styrka, hafva arbetarne slutit sig tillsammans, organiserat sig i fackföreningar. Men omstörtningarna i berörda hänseenden äro för stora och arbetarnes egna resurser för små, för att de på egen hand skulle kunna råda bot för allt. Samhället måste inskrida för att minska vådorna och hjälpa de svaga.

Arbetarens osäkra lefnadsförhållanden, beroende af att hans förvärf i regeln icke tillåter honom att aflägga något väsentligt till tryggande af sin familjs uppehälle under sjukdom, varaktig oförmåga till arbete eller arbetslöshet och deraf att fabriksarbetet i så hög grad anlitar hans enda tillgång, hans helsa och krafter, och sätter dem på spel, förhindra honom att utveckla både sig och de sina, i deras eget och samhällets sunda intresse, såsom han helt säkert skulle vilja och för det allmännas väl önskligt vore. Sjelfva yrket utbildar honom i de flesta fall icke längre, han är en maskin, han producerar endast en liten detalj af de alster, han förr, låt vara mera ofullständigt, mera primitivt såsom yrkesman förfärdigade. Och på samma gång växer med naturnödvändighet hans och hans familjs anspråk på lifvet.

Det tillstånd af osäkerhet för morgondagen och ännu mera för framtiden, hvari så stora skaror af samhällsmedlemmar i vår tid lefva, verkar menligt på samhällskroppen i sin helhet och bör så långt möjligt och i god tid undanrödjas — i samhällets eget välförstådda intresse. Derhän syfta också yrkesinspektionen, de olika slagen af försäkring, grundad på arbetarnes egna bidrag, m. m. dyligt.

Bland arter af försäkring, som blifvit ifrågasatta eller i utlandet delvis i mycket stor skala redan tillämpas, äro naturligen *de* för arbetarne mest begärliga, som under den närmaste tiden kunna komma honom till godo.

Ålderdomsförsäkringen ligger väl långt borta (»kommer dag, kommer råd»); invaliditetsförsäkring — vare sig invaliditeten beror af olycksfall, yrkets helsofarlighet eller medfödd skröplighet — ligger honom närmare, för den gör han hellre sitt offer.

Icke längre bort ligga emellertid vådorna af genom konjunkturer, årstider eller rent tillfälliga orsaker uppstående oförvållad *arbetslöshet*. Ingens lott kan väl vara sorgligare än hans, som lider nöd af brist på utvägar att skaffa sig arbete, ehuru han både kan och vill arbeta. Det

förödmjukande, sorgliga och nedtryckande dagdrifvarlif, som ofta blir en följd af arbetslösheten, demoraliserar honom och återverkar i sin tur på hela familjen. Medan den arbetslöse förlösar sin tid och sina krafter på att söka arbete, saknar en arbetsgifvare dessa krafter, som gifvas till spillo.

Mången arbetsför och arbetsvillig man eller qvinna förfaller till lätja, dryckenskap sedeslöshet af hvarje slag och sjunker ned i det tillstånd, då han eller hon hvarken kan eller vill arbeta, och faller samhället för lifvet till last. I kretsen af sådana föräldrar uppväxer den samhällsvådligaste ungdomen, den, som saknar hvarje betingelse för ett sedligt lif. Ingen omsorg, inga uppoffringar af samhället synas mig så naturliga, så berättigade och så fruktbarande som de, hvilka på ett klokt sätt nedläggas för att bereda skydd mot arbetslöshetens olägenheter och vådor.

När den bemedlade delen af samhället alltid i sista hand på ett eller annat sätt måste ingripa för att taga hand om sådana förfallna, hvarför ej hellre söka undanrödja någon del af dessa olyckor och vådor, som sträcka sig öfver en öfverskådlig framtid, genom att i möjligaste mån söka förhindra arbetslösheten? Det måste vara en jemförelsevis lätt sak att skaffa organ, som kunna i god tid och på lämpligt sätt medla mellan dem, som söka arbetskraft, och dem, som erbjuda sådan. Dessa organ lämpa sig samtidigt utmärkt väl till att upprätta statistik öfver arbetslösheten, att lemna upplysningar om hvar och i hvilka grenar arbetslösheten är störst, förhindra, att öfverflödig arbetskraft af okunnighet strömmar till, och på alla sätt utjemna dessa förhållanden. Den stora benägenheten hos landsbygdens folk att strömma till städerna kunde kanske i någon mån minskas, och då arbetskrafter tryta på landsbygden, kunde arbetslösa från städerna anvisas arbete på landet. Det är visserligen sant, att stadsarbetaren ej är mycket skickad för landtmannens arbete och svårigen förmås dertill, men möjligheten bör erbjudas honom. Man lär derigenom känna de arbetssökande och får tillfälle att organisera arbetsanvisningen så, att till dömes säsongarbetare kunna mera regelbundet placeras under för dem ogynsamma årstider.

Hvad som kan göras för att trygga arbetarnes ovissa existensförhållanden på detta sätt, bör göras och bör göras i god tid. Det skall säkerligen mångdubbelt återgäldas genom minskad fattigvård, fängelseförsörjning och vård om försumnade, förvildade barn. »Fåfång gå lärer mycket ondt.»

Ledd af ungefär denna tankegång, har man i Europa i allmänhet

länge sedan vidtagit icke blott en undersökning af arbetslöshetsförhållandena, deras orsaker och utsträckning, utan äfven vidtagit verksamma mått och steg för att inskränka arbetslösheten till det minsta möjliga. Äfven i Sverige har denna fråga varit uppe. 1894 den 23 februari uppdrog öfverståthållaren i Stockholm friherre *G. Tamm* åt en komité, bestående af herr grefve *H. E. G. Hamilton*, *Alb. Amundson*, *Ernst Beckman*, *Algeron Börzell*, *Otto Fröman*, *Johannes Svenson*, att efter verkställd utredning, *dels* huruvida och i hvad mån kommunen kunde anses böra genom lemnade arbetstillfällen bereda understöd åt sådana hufvudstadens medlemmar, som deraf vore i tillfälligt behof, och *dels* angående lämpligaste sättet att anordna dylika arbeten, afgifva förslag, som kunde bringa dithörande förhållanden i ett så väl för kommunen som för arbetarne gynnammare läge än hittills.

Ett år senare afgaf komitén sitt betänkande angående arbetslösheten i Stockholm.

Detta betänkande lemnar en historik öfver särskilda åtgärder emot arbetslöshet i Stockholm från början af 1860-talet, en redogörelse för de kommunala och privata anstalter i staden, som äro af någon betydelse för undanrödjande af arbetslösheten, några kortfattade uppgifter i frågan från landsorten samt från Kristiania och Köpenhamn samt en utredning om de närmaste orsakerna till arbetslöshet med särskildt afseende å förhållandena i Stockholm. Derefter besvarar komitén frågan, hvilken kommunal myndighet bör handlägga dessa angelägenheter och söker utreda frågan om kommunens rättsliga ställning till arbetslösheten.

I komiterades framställningar och förslag i ämnet egnas uppmärksamhet åt *olika slag af arbetsförmedlingsanstalter och deras centralisering* samt åt frågan om *försäkring mot arbetslöshet*.

I afseende på arbetsförmedlingsanstalter yttra komiterade: »De arbetslöse måste registreras. Önskligt vore naturligtvis dervid, att denna registrering skedde icke såsom under vintern 1893—1894, då, sedan arbetslösheten och den deraf alstrade nöden nått en sådan höjd, att den tagit sig uttryck i möten och petitioner, ett tillfälligt register öppnades för dem, som ville söka nödhjulsarbeten, utan på så sätt, att ständigt ett dylikt register funnes för anteckning tillgängligt, hvilket i hvarje ögonblick kunde angifva arbetsmarknadens ställning och de hjälpsökandes antal, samt i god tid varsko vederbörande om, när arbetslös-

heten nalkades en sådan höjd, att exceptionella åtgärder måste vidtagas.» — — — —

»Registreringen af de arbetslöse och de i samband dermed stående undersökningarna skola afse icke allenast att lemna hjälp vid bedömandet af den arbetslöses personliga behof af understöd genom arbete, utan äfven att så vidt möjligt bereda en öfversigt öfver arbetslöshetens omfattning och arbetsmarknadens ställning. Förutom det, att den senare kännedomen är af betydelse i fråga om anordnandet af arbeten för arbetslöse, bör den jemväl i tvenne andra hänseenden vara af väsentligt gagn, nemligen dels för spridande af upplysningar angående arbetsförhållandena i Stockholm och dels beträffande åtgärder för beredande af sysselsättning åt hufvudstadens arbetare på andra platser.» — — — —

»Att en person utan eget förvållande längre eller kortare tid måste vara i saknad af arbete och arbetsförtjenst, är ingalunda alltid liktydigt med att för tillfället inom det territorium, der han kan utbjuda sin arbetskraft, ej någon för honom lämplig anställning är ledig. Mycket ofta kunna på ganska nära håll både en och flere dylika anställningar finnas, men den arbetslöse kan ej finna dem. Utom den egna erfarenhetens gemenligen ganska tränga krets har han i allmänhet ej någon möjlighet att öfverskåda arbetsmarknaden. Äro arbetstillfällena mera sällsynta, uttömmes denna erfarenhet snart, och den arbetslöse vet då ej längre, hvart han skall vända sig, utan måste söka på måfå. Härigenom förlängas arbetslöshetsperioderna. Mycken tid och mycket penningar förlösas; mycken demoralisation åstadkommes.

Att afhjelpa dessa missförhållanden har också i de flesta länder länge varit en sträfvan för de i frågan närmast intresserade, å ena sidan och i främsta rummet för arbetstagarne, hvilka sökt organisera en förmedling i arbetsaftalen i syfte att dymedelst minska arbetslöshetens faror, å andra sidan för arbetsgifvarne, hvilka sträfvat till samma mål för att vid förefallande behof lättare finna nya, fullt dugliga arbetskrafter. Der den enskilda välgörenheten sökt botemedel eller lindring för arbetslösheten, har densamma jemväl oftast under en eller annan form upptagit arbetsförmedlingen på sitt program. Men om man bortser från vissa kortvariga försök i äldre tider, är det först under de senare åren, som man börjat tillmäta arbetsförmedlingen den vigt, att man flerstädes sökt göra dess ändamålsenliga organisation till en allmän angelägenhet.

Ofvanberörda synpunkter äro dock ingalunda de enda, som på detta område väckt och samlat intresset. Andra faktorer af helt annan art

hafva dertill medverkat. För så väl arbetsgifvare som arbetstagare har befattningen med arbetsförmedlingen tett sig som ett synnerligen eftersträfvansvärdt vapen i striden mellan kapitalet och arbetet. Hvar i sin stad hafva de därför sökt slå under sig densamma med utträngande af den andra parten. Och der fråga uppstått om kommunernas eller statens öfvertagande af arbetsförmedlingen, hvarvid tanken att åtminstone på detta område stifta fred mellan de stridande ej sällan varit väsentligen bestämmande, har samma synpunkt gemenligen på ett eller annat sätt gjort sig gällande. Arbetstagarne hafva fordrat, att ledningen af arbetsförmedlingsanstalterna skulle anförtros åt dem. Arbetsgifvarne hafva lika bestämdt yrkat att få deltaga i denna ledning.

Sistberörda omständigheter få icke lemnas ur sigte, då det gäller att taga i öfvervägande, huruvida arbetslösheten i Stockholm skulle kunna i någon mån motverkas derigenom, att kommunen, vare sig omedelbart eller medelbart, sökte på ett eller annat sätt främja arbetsförmedlingen, samt huruvida utlandets föredöme dervid kan tjena till någon ledning. Särskildt hafva de under senaste åren i Tyskland förekommande försöken och projekten rörande inrättandet af arbetsförmedlingsanstalter under statens eller kommunens omedelbara ledning i högst väsentlig mån för sin tillkomst att tacka just, att man från de mest skilda håll deruti sett enda möjligheten att göra slut på den ej mindre för arbetsgifvarne än för arbetstagarne olycksbringande ständiga striden om arbetsförmedlingen, eller, med andra ord, omständigheter, hvilka hittills varit för svenska förhållanden nästan fullständigt främmande.

Med fullt aktgifvande härpå anse sig komiterade likväl våga uttala den öfvertygelsen, att en eller flere efter rationella grunder verkande arbetsförmedlingsanstalter, hvilka icke fotats på den enskilda spekulationens grundval, borde i flera hänseenden kunna inom kommunen mildra arbetslöshetens vådor, samt att på grund häraf bildandet af dylika anstalter väl kan anses falla inom de kommunala uppgifterna.

Den redogörelse, komiterade lemnat öfver de inkomna upplysningarna rörande arbetsförhållandena å landsbygden, gifver bland annat vid handen, att just samtidigt med, att arbetslöshet rådt i Stockholm, på andra orter i landet funnits riklig tillgång på arbetstillfällen, passande just för grofarbetare. Att söka bereda de arbetslöse med hemortsrätt i Stockholm anställning eller tillfällig sysselsättning i landsorten borde därför blifva en dylik arbetsförmedlingsanstalts eller arbetsbyrås främsta uppgift. Beträffande utsigterna att på detta sätt kunna vinna något, är

det visserligen sant, att man i landsorten hyser en viss rädsla för att antaga stockholmsarbetare. Såsom af den ofvan åberopade redogörelsen framgår, pläga dock jordbrukarne å vissa orter i Stockholms och Upsala län fylla sitt behof af extra arbetare under skördetiden just genom hufvudstadens kommissionskontor. Nämda motvilja torde ock så småningom kunna häfvas, derest aldrig andra arbetare erbjudas än sådana, hvilka enligt inhemtade tillförlitliga uppgifter utmärkt sig icke blott genom nödig yrkesskicklighet, utan ock genom ordentlighet, nykterhet och en i öfrigt hedrande vandel.

Mot ett dylikt tillvägagående skulle möjligen här liksom i utlandet kunna komma att framställas protester från visst håll, der man städse motsätter sig hvarje noggrannare undersökning af de arbetslöses föregående lefnadsförhållanden, samt särskildt i fråga om arbetsförmedlingsanstalterna yrkar, att dessas verksamhet bör inskränkas till att endast »förmedla arbetsaftalen, mottaga de upplysningar, hvilka den arbetsökande sjelf kan vilja om sig meddela, samt lemna honom anvisning på de arbetsgifvare, hvilka anmält sig för erhållande af arbetare med motsvarande kvalifikationer». Hittills har dock icke, så vidt komiterade kunnat utröna, någon enda efter detta system verkande arbetsbyrå lyckats vinna något nämnvärdt resultat, under det att samtliga de allmännyttiga arbetsförmedlingsanstalter, hvilka arbetat med mera nämnvärd framgång, exempelvis den ofta såsom en efterföljansvärd förebild framhållna, sedan lång tid tillbaka arbetande arbetsbyrån i *Stuttgart* i Tyskland samt den under senare åren inrättade arbetsbyrån i *Egham* i England, för sin framgång haft att tacka just den ytterst noggranna och stränga sofring, som hos dem alltid företagits med de arbetssökande och hvarigenom de lyckats vinna arbetsgifvarnes förtroende.

En invändning af helt annan art, som äfven möjligtvis kan göras mot det ofvan förordade systemet, är, att på detta sätt någon sysselsättning icke lär kunna vinnas just för flertalet bland dem, hvilka hittills bildat de arbetslösa i Stockholm, och som man helst skulle vilja aflägsna från kommunen. Nödhjulsarbetenas stamkunder lära i allmänhet icke vara så kvalificerade, att man med någon utsigt till framgång kan söka bereda dem anställning å landsbygden. Men man måste härvid besinna, att många bland de arbetare, hvilka nu höra till de kroniskt arbetslösa, en gång varit något helt annat, ehuru de genom upprepad arbetslöshet och de frestelser, lifvet i hufvudstaden medför, sjunkit till sin nuvarande ståndpunkt. Att i tid aflägsna dem, som ännu ej hunnit in

på det sluttande planet, men dock på grund af arbetslöshet löpa fara att förr eller senare bringas derhän, är därför i många fall en preventiv åtgärd i kommunens eget intresse.

En arbetsbyrå af nu afsedda art borde emellertid ingalunda inskränka sig endast till ofvanberörda uppgift. Det finnes särskildt ett annat område, der den kunde i väsentlig mån direkt motverka arbetslöshetens vådor. I en stor stad förekomma dagligen mångfaldiga tillfällen, då ett eller flere extra par händer behövas, och då den arbetslöse kan få en tillfällig sysselsättning, hvilken i någon mån kan lindra hans belägenhet, om han blott kan i rätt tid infinna sig på rätt plats. Men hvar dessa tillfällen komma att yppa sig, det vet han i allmänhet icke, och vederbörande arbetsgifvare vet ej heller, hvar han skall anträffa den arbetslöse, just när han behöfver honom. Bland andra har en redan omkring 10 år i *Berlin* verkande, af en enskild välgörenhetsförening under kommunens medverkan upprättad arbetsbyrå egnat uppmärksamhet åt dessa förhållanden samt särskildt sökt främja sådana arbetsaftal, hvilka endast afse en tillfällig och kortare sysselsättning för arbetstagarne. Då det i följd häraf måste vara af synnerlig vigt för de arbetslösa att utan allt för stor olägenhet kunna uppehålla sig i byråns närhet för att vara till hands, om något arbetstillfälle yppar sig, har i byråns lokal anordnats en väntsal, rymmande omkring 500 personer. I förbindelse med byrån står derjemte dels en bespisningslokal, der för billigt pris tillhandahålles vissa lifsmedel m. m., dels ock ett lånbibliotek, hvilka båda anstalter af de arbetsökande flitigt anlitas. Omedelbart intill dessa lokaler äro för öfrigt anordnade tre värmestugor, hvilka inrymma 1,300 sittplatser, och i hvilka under vintermånaderna jemväl födoämnen tillhandahållas dels mot låg betalning, dels åt de mest behöfvande gratis.

Det lär knappast kunna betviflas, att en arbetsbyrå, verkande på detta sätt, skulle äfven här i Stockholm kunna rätt väsentligt bidra till arbetslöshetens lindrande. Näppeligen torde särskildt behöfva framhållas, att äfven dervid någon sofring bland de arbetsökande måste företagas. Äfven för tillfälliga och mindre arbeten vill ej någon arbetsgifvare godvilligt hos sig anställa opålitliga, oordentliga eller ej fullt arbetsföra personer eller anlita en arbetsförmedlingsanstalt, från hvilken han riskerar att erhålla sådana.» — — —

»Hvilketdera af de nu berörda båda olika systemen, som från utländska förhållanden sedt bör föredragas, torde emellertid för komiterades uppgift kunna lemnas alldeles ur räkningen. Frågan om arbetsförmed-

lingens undandragande från striderna mellan arbetet och kapitalet är för våra förhållanden nästan fullständigt främmande; frågan om dess centralisation likaså. Det ojemförligt öfvervägande antalet arbetsaftal afslutas hos oss utan någon förmedling, direkt mellan arbetare och arbetsgifvare, och kommer utan tvifvel att fortfarande så afslutas. För Stockholms kommun äro dessa frågor för närvarande endast af intresse i den mån de möjligen kunna anvisa en utväg att minska vådorna af den särskildt under vintermånaderna och företrädesvis bland grofarbetarne förekommande arbetslösheten. Att i detta hänseende åtskilligt borde kunna vinnas genom en organiserad arbetsförmedling, hafva komiterade redan framhållit. Af den ståndpunkt, komiterade ansett kommunen i allmänhet böra intaga emot de arbetslösa, synes dem äfven följa, att kommunen, åtminstone för närvarande, icke sjelf bör åtaga sig någon platsanskaffning åt de arbetslösa, utan endast understödja den enskilda offervillighetens sträfvanden i denna riktning. Det i komiterades föregående redogörelse omnämnda, af rotemannen *Sandstedt* bildade »kristliga arbetaresamfundet» har till komiterade inlemnadt en skriftlig anhållan, att komitén ville söka utverka något bidrag af kommunen till understödjande af den af nämnda samfund bildade arbetsbyrå. Komiterade anse sig likväl icke böra i detta hänseende framställa något annat förslag, än att åt fattigvårdsnämnden bör uppdragas att söka genom samverkan med den enskilda offervilligheten bringa till stånd en eller flere arbetsförmedlingsanstalter med de uppgifter, hvilka här ofvan angifvits, samt att dessa anstalter böra af kommunen i ekonomiskt hänseende understödjas.

De anslag, hvilka för detta ändamål erfordras, torde icke behöfva uppgå till synnerligt höga belopp. I allmänhet torde kommunen ej behöfva gå längre än att underlätta organisationskostnadernas bestridande samt lemna något mindre årligt bidrag till lokalhyra och aflöning åt dem, åt hvilka närmaste ledningen af anstalterna anförtros.» — — —

»Något mera detaljeradt förslag till en dylik byrås organisation och ledning torde icke i detta sammanhang behöfva framläggas. Frågan härom torde böra öfverlemnas åt fattigvårdsnämnden, som derved, på grund af det stora intresse, hvarmed dessa frågor länge omfattats i utlandet, och den erfarenhet, man der vunnit, icke behöfver sakna efterföljansvärda förebilder. Komiterade inskränka sig därför till att framhålla, att kommunens medverkan äfven här bör lemnas endast under förutsättning af nödig kontroll, samt att äfven denna kontroll naturligtvis bör utöfvas af fattigvårdsnämnden genom något dess underlydande organ, äfvensom att

man äfven på detta område bör fastställa den principen, att de af kommunen understödda anstalterna icke böra stå öppna för andra än dem, som ega hemortsrätt i Stockholm.»

Lifligt öfvertygad om den stora vigten och betydelsen af denna sociala frågas planmessiga lösning under mindre brydsamma tider, då en lidelsefri pröfning ännu är möjlig och erfarenheter kunna samlas, som kunna be-trygga hithörande institutioners tillvaro och tillvinna dem förtroende, har undertecknad i utlandet samlat material till frågans bedömande och personligen gjort mig förtrogen med de olika organisationsformerna och arbetsmetoderna i hopp om att kunna väcka ett djupare intresse för frågan äfven i vårt land.»

Efter en längre redogörelse för huru arbetsanvisningen är ordnad inom utlandet, angående hvilken redogörelse utskottet hänvisar till motionen, anför motionären vidare:

»I Sverige har man hittills icke egnat denna fråga den uppmärksamhet den förtjenar. Den komité, åt hvilken *öfverståthållaren i Stockholm, friherre G. Tamm* den 23 februari 1894 uppdrog att utreda, huruvida och i hvad mån kommunen kunde anses böra genom lemnade arbetstillfällen bereda understöd åt sådana hufvudstadens medlemmar, som deraf vore i tillfälligt behof, och lämpligaste sättet att anordna dylika arbeten, avslutar som vi sett sitt betänkande med ett utlåtande om arbetsförmedling. Men komitén finner, att denna fråga för komiterades uppgift kan »lemnas alldeles ur räkningen». Det synes komiterade, »att kommunen, åtminstone för närvarande, icke sjelf bör åtaga sig någon platsanskaffning åt de arbetslösa, utan endast understödja den enskilda offervillighetens sträfvan den i denna rigtning».

Om också denna uppfattning 1895 var förklarlig, därför att frågan om lämpligaste sättet att anordna arbetsförmedlingen då var ett ganska outredt problem, torde den icke längre böra få gälla. Det är angeläget, att regeringen här liksom i utlandet och i Norge tager frågan i öfvervägande och tillser, i hvad mån och på hvad sätt staten bör taga initiativ för att vinna enhet i organisationen, uppmuntra kommuner och föreningar att egna sig åt uppgiften och genom vägledande upplysningar bespara onyttiga experiment. Att detta arbete bör göras, innan ett trängande behof står för dörren, synes mig alldeles gifvet.

Arbetsaftalen i Sverige avslutas i regeln utan någon förmedling direkt mellan arbetsgifvare och arbetare, med undantag för tjänstfolk. För dessa senare ske aftalen till allra största delen genom privata s. k.

tjenstebyråer, för hvilkas verksamhet gäller Kongl. Maj:ts kungörelse, angående kommissionärer för anskaffande åt tjenstehjon och andre af anställning inom eller utom riket, af den 28 november 1884. Annars genom tidningsannonser.»

Sedan motionären lemnat några statistiska uppgifter rörande kommissionärsverksamheten i Stockholm, fortsätter motionären i fråga om arbetsförmedlingen på följande sätt:

»För arbetsanvisning åt tjenstfolk synes således genom den enskilda företagsamheten vara tillräckligt sörjdt. Att denna verksamhet i öfrigt lemnar mycket att önska, torde vara allmänt känt.

Men för alla andra lager af arbetsökande finnes intet verksamt och planmessigt åtgjort i detta hänseende af någon betydighet. Visserligen drifves inom en del arbetareföreningar och fackföreningar, nykterhetsföreningar m. fl. arbetsanvisning, men oftast ytterst primitivt och i ringa skala. Inom vissa yrken har man emellertid börjat egna denna fråga en tillbörlig uppmärksamhet.

Inom *fackföreningarna* har arbetsanvisningen ej fått någon omfattning, emedan det förtroende mellan arbetsgifvarne och arbetarne, som är ett nödvändigt vilkor för att de båda parterna skola i sina ömsesidiga intressen mötas på arbetsbyrån, saknats.

Inom *typografernas, maskinisternas m. fl:s fackförbund* samt 1898 inom *grofarbetarnes* i Stockholm hafva gjorts ansträngningar för att ordna platsanvisning, men hittills utan nämnvärdt resultat. *Bleck- och plåtslagareförbundet* lär emellertid förbereda en planmessig arbetsanskaffning genom förbundets försorg, och inom *målareyrket* lär arbetsanvisningen vara mera effektiv. Hos alla dessa yrken är det dock vanligast, att arbetsaftalet sker direkt mellan arbetsgifvaren och arbetaren.

Annorlunda är förhållandet inom *bageriyrket*. Der har bageriarbetareförbundet en allenarådande platsbyrå i Stockholm och likaså inom de mera betydande landsortsstäderna. Ingen bageriarbetare får vid inträffande arbetslöshet söka arbete hos mästarne. Han måste anmäla sig på byrån och der afvakta, tills arbete anvisas honom i tur och ordning bland de anmälda. Förr lemnade byrån logi, men med kost- och logisystemets afskaffande inom yrket har denna uppgift för byrån bortfallit.

Äfven *servitörerna* i Stockholm hafva en ordnad arbetsanvisning genom byrå.

Men någon statistik lemnas icke genom dessa byråer, utom de summariska uppgifter, som alla personer, hvilka drifva platsanskaffning mot

betalning, ega att aflemna till polisen på grund af förenämnda kongl. förordning af 1884.

För arbeterskor finnas inrättade *adresskontor* i Stockholm. Detta företag underhålles af en förening, som bestrider annonskostnaden, hvilken för år endast belöper sig till omkring 100 kronor, emedan annonserna fås för halft pris.

Föreningen har varat i 20 år. Den sista årsberättelsen visar, att genom adresskontorens bemedling under 1899 arbete anvisats åt behöfvande qvinnor 846 gånger. Under föregående år erhöles arbete blott 484 gånger; alltså en ökning af 362 arbetstillfällen.

Adresskontoret n:r 21 Klarabergsgatan har anvisat arbete 361 gånger, det vid n:r 8 Storgatan 115 gånger, det vid n:r 22 Humlegårdsgatan 75 gånger och det vid n:r 30 Hornsgatan 25 gånger.

Den arbetsförtjenst, som under året kommit biträdena till godo, kan anslås till minst 8,000 kronor.

Arbeterska betalar 10 öre för att få sin adress inskrifven, arbetsgifvare 10 öre för adress på biträden. Arbeterskorna måste förete goda betyg för att blifva inskrifna, hvarför också arbetsgifvarne i allmänhet äro belåtna med sina biträden. Hjelpustrur, städerskor och sömmerskor äro mest efterfrågade.

Under de tre första åren af adresskontorens verksamhet fördes inga anteckningar öfver arbetsanvisningarnas antal. Men under de senare 17 åren hafva adresskontoren anvisat arbete 5,984 gånger, och den förtjenst, som under samma tid kommit arbeterskorna till godo, belöper sig till minst 50,000 kronor. Detta resultat har vunnits med jemförelsevis liten kostnad, utan konstlade medel, egentligen blott genom att låta tillgång och efterfrågan lättare mötas.

Adresskontorens klienter erhålla förtjenst vid många fler tillfällen än de som bokföras, ty när en arbetsgifvare är nöjd med sitt biträde, tillkallas det ånyo vid behof af hjälp.

Fredrika Bremer-förbundet lemnar äfven arbetsanvisning för qvinnor, dels för tillfälligt arbete, dels äfven för fast anställning såsom hushållerskor, guvernanter och dylikt, mot afgift.

För uttjente militärers räkning är *majoren C. F. Axelsson* verksam med arbetsanvisning, och vid *frälsningsarméns herbergen* och på andra ställen genom arméns försorg samt vid *Goodtemplars värmestuga på Kungsholmen* beredes arbetslöse tillfälligt arbete. Hvad de senare ställena vid-

kommer, äro dock de arbetare, som här uppehålla sig, så föga arbetsföra, att endast det lättaste arbete i regeln kan anvisas dem.

Nyhterhetsvännerna hafva särskild platsbyrå i Stockholm. En allmän arbetsanvisningsbyrå — för alla yrken liksom för grofarbetare — upprättades af »*Det samhällsbevarande arbetaresamfundet*» 1898. Denna byrå var ganska anlita, men upphörde för en tid och har först i oktober 1899 återupptagit sin verksamhet. Byrån fordrar en inskrifningsafgift af 50 öre och kronor 1,50 af hvar och en, som får plats genom byråns försorg.

Kontoristföreningarne i Stockholm och Göteborg söka anskaffa platser åt sina medlemmar. För föreningens i Göteborg platssökande medlemmar gälla följande ordningsregler.

Den platssökande, som hos föreningens platsförmedlare eger att utbekomma ansökningsblankett jemte ett exemplar af dessa ordningsregler, åligger:

1:o) att så fullständigt, som ske kan, och sanningsenligt besvara de frågor ansökningsblanketten upptager;

2:o) att genast underrätta platsförmedlaren, då plats erhålles, vare sig genom föreningens förmedling eller på enskild väg;

3:o) att till platsförmedlaren oförtöfvadt meddela förändrad adress;

4:o) att, om platssökande inträder i annat yrke än det, som berättigar till åtnjutande af föreningens medlemskap och dermed förenade fördelar, derom genast underrätta platsförmedlaren;

5:o) att hos platsförmedlaren göra anmälan, om han, sedan tre månader tilländagått, vill hafva sin ansökan i kraft gällande;

6:o) att iakttaga fullständig diskretion i afseende på de underrättelser han, genom platsförmedlaren, kan erhålla rörande ledig varande plats; och

7:o) att lemna alla här omförmälda meddelanden skriftligen.

Föreningen, dess styrelse eller platsförmedlare, ikläder sig ingen som helst garanti vid anskaffande af platser, utan hänvisar endast till de vid ansökan fogade betyg eller deri uppgifna referenser.

Göteborg i juni 1894.

Ansökan om plats sker på utförliga formulär, som genom en mängd frågors besvarande skall sätta platsförmedlaren i stånd att ungefärligen bedöma sökandens kompetens på olika områden. Resultatet af verksamheten kan ej sägas vara tillfredsställande. *Principalerna begagna sig sällan af*

denna mellanhand. Endast ett fåtal af de anmälda synas hafva fått anställning genom föreningens försorg.

Från arbetsgifvarnes sida är i Sverige mycket litet gjordt för arbetsanskaffning. Några föreningsbyråer finnas; nyligen syntes i tidningarna ett tillkännagifvande, att byggmästareföreningen i Stockholm vore betänkt på att upprätta en arbetsanvisningsbyrå, och att en komité tillsatts för att utarbete detaljerade bestämmelser för byråns arbetssätt m. m.

Såsom bidrag till bestridande af omkostnaderna under år 1900 för en byrå för förmedlande af extra ordinarie lärares anställning vid de allmänna läroverken har Kongl. Maj:t tilldelat *styrelsen för svenska läraresällskapet* ett belopp af 250 kronor.

Behovet ger sig sålunda till känna på alla områden, men det saknas i det hela plan och initiativ samt enighet och kraft.

Af här lemnade redogörelse för erfarenheterna från de flesta länder i Europa, som i denna angelägenhet kunna åberopas, torde framgå:

1. Att arbetsanvisningens monopoliserande för vinnande af ett magtmedel i lönekampen vare sig af arbetsgifvarne eller arbetarne är skadligt och farligt;

2. Att arbetsanvisningen bör ordnas för hela landet efter enhetlig plan, som dock lemnar tillfälle för de olika byråerna att i sina arbetsmetoder lämpa sig efter de lokala förhållandena och tillgodose de olika yrkenas kraf på för sina särskilda behof lämpad arbetsanvisning;

3. Att ledningen af byråerna bör vara lemnad åt lika antal och likaberättigade arbetsgifvare- och arbetarerepresentanter, under fullt opartisk ordförande;

4. Att arbetsförmedlingen bör göras gratis och bekostas af kommunerna;

5. Att byråerna böra så långt möjligt förbindas genom telefonledning och verksamheten centraliseras i distrikt eller direkt för hela landet under statens ledning och på dess bekostnad;

6. Att arbetsbyråerna lämpligen blifva organ för uppgörande af en fullständig statistik öfver arbetsmarknadens ställning i landet, som regelbundet genom statens försorg offentliggöres;

7. Att arbetsanvisningen bör omfatta både qvinnor och män, på olika afdelningar;

8. Att särskild arbetsanvisningsbyrå bör upprättas för frigifna fångar;

9. Att de stadskommunala byråerna böra söka intimt samband med den omgifvande landsbygden för att tillgodose dess intressen;

10. Att särskild omsorg bör egnas arbetsanvisning åt uttjente soldater och värnpligtige;
11. Att arbetsförmedlingen skall vara fullt opartisk.

Genom sin oafbrutna beröring med alla lager af arbetsgifvare och arbetare och på grund af sin opartiska organisation torde dessa byråers förvaltningsnämnder lämpa sig till fredsmäklare och skiljedomare i tvister mellan arbetsgifvare och arbetare.

Arbetsanvisningen kan icke förmå mera än att på nära eller fjernare håll skaffa arbete, så långt tillgång på sådant finnes. För att skydda mot följderna af arbetslöshet, då arbetstillfälle i vanlig ordning saknas, fordras andra utvägar.

Men genom en noggrann statistik och strängt aktgifvande på marknadens fluktuationer kunna sådana vådor, om ej undanrödjas, så åtminstone till sina verkningar mildras, med arbetsbyråernas hjälp.

Då arbetareklassens sträfvan att åt sig bereda en förbättrad ställning och en tryggad existens i närvarande tid utgör föremål för statsmagternas synnerliga omsorg och uppmärksamhet, synes det genom förevarande motion väckta spörsmålet, som har till syfte att förekomma och afhjelpa arbetslöshet, jemväl böra ega ett aktuellt intresse från det allmännas sida.

Förutom det dåliga moraliska inflytande arbetslösheten medför för den deraf träffade enskilde individen och dennes omgifning innebär arbetslösheten en förlust af arbetskraft, ett förloradt kapital, hvarigenom såväl den enskildes som nationens välstånd minskas.

Att genom välbetänkta åtgärder söka tillvarataga ett dylikt kapital och i bästa möjliga måtto göra detta användbart, bör därför vara angeläget ur såväl statens som den enskildes synpunkt.

Äfven om någon allmännare arbetslöshet ej för närvarande kan anses råda inom vårt land, utan snarare brist på arbetare förefinnes inom vissa industrigrenar och jordbruksnäringen, torde emellertid ej detta förhållande kunna antagas blifva af någon säker varaktighet för alla dessa arbetsområden utan en återgång derutinnan inträffa, då sålunda arbetskrafter blifva lediga och arbete tryter.

Tillgång och efterfrågan på arbetskraft kunna för öfrigt vara olika

inom skilda delar af landet, i det en stark tillströmning af arbetare till en trakt kan ega rum och öfverflöd på arbetskraft derigenom uppstå under det att samtidigt brist på arbetare å en annan trakt kan råda.

För förmedling af arbete äro de derutinnan intresserade inom vårt land hufvudsakligen hänvisade, utom till det direkta uppsökandet af arbete eller arbetare, till de privata kommissionskontoren och till enstaka af arbetsgifvare- eller arbetareorganisationer eller enskilda föreningar inrättade arbetsförmedlingsanstalter.

Hvad först beträffar de s. k. kommissionskontoren, synas dessa t. ex. i Stockholm hafva rätt betydlig användning, hvarom utskottet hänvisar till en utlåtandet vidfogad tabell, men, enligt hvad utskottet från flere håll erfarit, torde kommissionskontoren, hvilkas verksamhet uteslutande är fotad på affärsvinst, icke vara egnade att så som önskvärdt vore betjena de arbetssökande och genom den oftast alltför dryga beskattning af deras fattiga, medellösa kundkrets lemna mycket öfrigt att önska.

De af enskilda föreningar t. ex. Frälsningsarmén, Kristliga Föreningen för Unge Män, nykterhetsföreningar, Fredrika Bremer-förbundet m. fl. inrättade arbetsförmedlingsanstalter hafva, synnerligast beträffande arbetareklassen, ett alltför inskränkt verksamhetsområde för att tillmätas någon betydelse i förevarande afseende.

Den inom vårt land allt starkare framträdande föreningsrörelsen, isynnerhet bland arbetarne, har slutligen medfört uppkomsten af dylika anstalter inom vissa yrken såväl bland arbetarne t. ex. bland typografförbundet och bageriarbetareförbundet, som äfven bland arbetsgifvare, såsom målaremästareföreningen i Stockholm.

Den alltmer framträdande motsättningen mellan kapital och arbete samt den deraf uppkomna strid mellan arbetsgifvare och arbetare hafva emellertid bildat en klyfta emellan dessa båda parter i arbetarerörelsen och alstrat en viss mistro hos dem mot hvarandras ensidiga åtgärder till ordnande af arbetsförmedlingen, hvarigenom dessa åtgärder ej alltid vunnit den uppmuntran och det understöd, som utgjort en förutsättning för deras effektivitet.

Arbetsförmedlingen, lagd i endera partens hand, torde dessutom måhända ofta användas såsom ett vapen till ernående af fördelar på den andra partens bekostnad i nämnda strid och derigenom öka stridens bitterhet och skärpa.

Insigten härom samt om nödvändigheten att ordna arbetsförmedlingen på fullt neutral mark har åstadkommit, att man inom flere europeiska

länder, såsom Tyskland, Schweiz m. fl., enligt hvad motionärens redogörelse gifver vid handen, till stor del förlagt arbetsförmedlingen till af kommunerna för sådant ändamål inrättade byråer. Dylika lära sålunda finnas i de större städerna och arbetscentra derstädes och stå vanligen under ledning af en styrelse, utsedd af kommunalstyrelsen eller annan kommunal myndighet och bestående af, förutom ordföranden, ett lika antal arbetsgifvare och arbetare.

Utskottet är också öfvertygad om, att arbetsförmedlingsanstalter, ordnade på ett dylikt sätt och så, att dessa gent emot så väl arbetsgifvare som arbetare intoge en fullt opartisk ställning, skulle blifva till stort gagn inom vårt land. Kommunerna, hvilka med hänsyn till den dem åliggande fattigvården i främsta rummet hafva intresse att förebygga arbetslöshet och dess förderfliga följder, torde därför lämpligast böra taga initiativ till upprättande af dylika arbetsförmedlingsanstalter, och, der de funnes vara af behovet påkallade, såsom inom större städer eller större industricentra, för sådant ändamål lemna erforderlig lokal m. m. samt årligt bidrag till dess skötsel. En sådan anstalt borde vidare stå under ledning af en styrelse, bestående af en ordförande samt ett antal ledamöter, hälften arbetsgifvare och hälften arbetare, och utsedd af kommunalstyrelsen, ledamöterna exempelvis bland flere af arbetsgifvare och arbetare föreslagna personer.

Anstalten, som förestodes af en utaf styrelsen vald föreståndare, borde hafva till hufvudsakligt ändamål:

att afgiftsfritt förmedla arbetsanskaffning, dervid anstalten i främsta rummet syntes böra betjena de arbetare, som på platsen egde hemortsrätt;
att öfver sin verksamhet i detta hänseende föra register, innehållande uppgifter öfver de arbetssökande, erbjudna arbetstillfällen och antalet förmedlade platser m. m.,

att genom samverkan med andra anstalter af förevarande slag och i öfrigt inhemta noggrann kännedom om arbetsmarknadens läge och, då den lokala arbetsmarknaden visade öfverflöd på arbetskrafter, bringa detta på lämpligt sätt till allmän kännedom för att derigenom hindra en onödig tillströmning och ett gagnlöst utbudande af arbetskraft, särskildt från landsbygden, samt

att till Konungens befallningshafvande inom respektive län insända utdrag ur dessa register, som sedermera borde derstädes samlas och insändas till civildepartementet eller annan central myndighet för att derigenom lemna Kongl. Maj:t en öfverblick öfver arbetsmarknadens läge inom olika delar af landet och tillika ett material till arbetarestatistiken.

Genom att staten åt dessa arbetsförmedlingsanstalters verksamhet skänkte sin auktoritet och sitt skydd, i det staten i nu antydda afseenden reglementerade deras verksamhet och beredde dem biträde af dess tjänstemän, samt tillika beviljade anstalterna åtskilliga lättnader, t. ex. fribrefsrätt, rätt till fritt begagnande af rikstelefon och äfven möjligen på andra sätt, skulle staten främja och befordra inrättandet af dylika anstalter.

Under ett sådant samarbete mellan stat och dertill villiga kommuner samt representanter för de båda parter arbetsgifvare och arbetare, som äro närmast intresserade af ordnade arbetsförhållanden, skulle arbetsförmedlingsanstalterna enligt utskottets förmenande blifva en viktig faktor till hjälp vid arbetslöshetens bekämpande och för en ändamålsenlig användning och placering af å vissa orter eller vissa tider ledig arbetskraft äfvensom till utjemnandet af arbetsgifvarnes och arbetarnes ofta stridiga intressen,

Hvad nu angår de af motionären särskildt omnämnda två kategorier af arbetsökande, nemligen dels uttjenta soldater och värnpliktige och dels frigifna fångar, synes den förra kategorien obetingadt böra komma i åtnjutande af de fördelar dylika arbetsförmedlingsanstalter erbjuda utan att för ändamålet särskildt inrättade anstalter böra ifrågakomma.

Beträffande åter frigifna fångar, existera redan inom de olika länen enskilda föreningar med syfte att bereda frigifna arbete och en ordnad verksamhet samt derigenom rädda dylika åt samhället. Omsorgen härom torde böra såsom hittills öfverlätas åt dessa föreningar, grundade i välgörenhetens syfte, och alldeles icke förläggas till ifrågavarande arbetsförmedlingsanstalter.

I sammanhang med nu föreliggande fråga tillåter sig utskottet erinra, hurusom med kommunala arbetsförmedlingsanstalter i visst afseende likartade institutioner inom vårt land finnas för ett särskildt yrke, nemligen sjömansyrket i de s. k. sjömanshusen.

Ehuru dessa beträffande verksamhetsområden och ändamål m. m. i mycket skilja sig från de ifrågasatta arbetsförmedlingsanstalterna, påminna sjömanshusen dock derutinnan om de förstnämnda, att frågan om sjömanshusens inrättande är en kommunal fråga samt att kommunerna vid inrättandet af sådana komma i åtnjutande af vissa fördelar från statens sida, att sjömanshusens verksamhet är reglementerad af staten och står under dess kontroll samt att sjömanshusen genom deras ombudsmän bland annat åligger att meddela fartygs redare eller befälhafvare anvisning på tjänstökande och att gent emot arbetsgifvarne och arbetstagarne i detta yrke intaga en medlande och en medlares ställning.

Då, såsom utskottet här ofvan sökt visa, det måste anses ligga i statens intresse att i hvad på den ankommer förebygga den samhällsfara, som arbetslöshet innebär, *då* genom lämpligen organiserade och på dertill villiga kommuners initiativ upprättade arbetsförmedlingsanstalter arbetsförmedlingen bäst synes kunna ske, i det att användning af befintlig arbetskraft i vidsträcktaste grad derigenom kan vinnas samt en onödig eller allt för stark tillströmning af arbetskraft till industrien och städerna förekommas, *då* dylika anstalter torde bidra till utjemnande af stridigheter mellan arbetsgifvare och arbetare samt *då* slutligen staten genom dylika anstalters verksamhet kan erhålla ett synnerligen viktigt material till den för arbetarefrågan belysande och för densamma betydelsefulla arbetarestatistiken, får utskottet med anledning af förevarande motion hemställa,

att Andra Kammaren ville för sin del besluta, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t an hålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i hvad mån staten må anses böra befordra in rättandet af kommunala arbetsförmedlingsanstalter samt främja deras verksamhet och derefter för Riksdagen framlägga det förslag, som af utredningen kan förän ledas.

Stockholm den 1 maj 1900.

På utskottets vägnar:

G. KRONLUND.

Reservationer

af herrar *Hazén*, *Jönsson* i Färeköp, *Pettersson* i Tjärsta och *Petersson* i Skurö.

Bilaga.

Kommissionsverksamheten i Stockholm för anställnings anskaffande
åt tjenstehjon och andra åren 1895—1899.

	1895	1896	1897	1898	1899
Antal kommissionärer:					
Vid årets början	73	67	66	73	77
Tillkomna under året	17	18	14	15	8
Summa	90	85	80	88	85
Frivilligt afgångne:					
Frivilligt afgångne	21	18	7	11	17
Af polisen afsatte	2	—	—	—	—
Af lidne	—	1	—	—	—
Vid årets slut	67	66	73	77	68
Summa	90	85	80	88	85
Rätt att drifva verksamheten utom Sverige och Norge hade:					
Vid årets början	3	3	3	2	2
Vid årets slut	3	3	2	2	2
Bötfälde enligt kongl. kungörelsen den 28 november 1884	—	—	—	—	—
Antal kommissionskontor under året i:					
Storkyrkoförsamlingen	11	11	16	15	11
Klara församling	14	13	17	17	18
Kungsholms »	—	—	—	—	—
Adolf Fredriks »	13	12	9	13	12
Jakobs och Johannes »	14	14	17	17	12
Ladugårdslands »	11	11	7	8	11
Katarina »	2	2	3	4	2
Maria »	2	3	4	3	2
Summa	67	66	73	77	68

	1895	1896	1897	1898	1899
Antal genom kommissionärer anstälde personer i:					
Stockholm	9,798	10,569	10,694	—	—
» Män	—	—	—	710	1,690
» Qvinnor	—	—	—	10,049	10,763
Landsorten	3,725	3,565	3,497	—	—
» Män	—	—	—	910	1,100
» Qvinnor	—	—	—	2,681	2,300
Finland	46	36	45	41	37
Danmark	—	—	—	—	—
Tyskland	1	1	—	—	—
Andra främmande länder	2	—	1	2	—
Summa	13,572	14,171	14,237	14,393	15,890

Anm. Å alla kommissionskontor finnas i allmänhet flera platser för tjenare än det finnes sökande.

Från landsorten är efterfrågan efter tjenare alltid större än tillgången.

Tillgången å sökande till platser å ångbåtar och schweitzerier är dock ständigt större än efterfrågan.

Stockholm och polisens ordonnansafdelningskontor den 24 mars 1900.

C. O. Andersson.